

A kórfolyamatok 1.

Egy új témakört kezdünk, a betegségek kialakulásáról kórfolyamatok létrejöttéről, tünetekről lesz szó. A kórokozó tényezők kóros folyamatot indítanak meg a szervezetben.

A fertőzésről beszélünk, amikor az élő kórokozó betegséget kiváltó hatással van a szervezetre. a fertőzés többféle módon is létrejöhet:

- *nagy tömegű kórokozó* kerül a szervezetbe, a *védekezőképessége nem elegendő* a legyőzéséhez és felborul a szervezet egyensúlya.
- *erősen fertőzőképes kórokozók* jutnak a szervezetbe és kialakul a betegség.
- oly annyira *le van gyengülve a szervezet védekezőképessége*, hogy már kevés kórokozó is megbetegíti.
- az egyéb ok miatt már *legyengült szervezetben* a kórokozók nagymértékben szaporodásnak indultak elárasztják a szervezetet. Pl. vírusos felső légúti fertőződés miatt már legyengült szervezetben könnyen kialakul egy bakteriális felülfertőződés, ami tüdőgyulladást fog okozni.

A fertőzés forrása: a beteg ember, állat, kórokozó hordozó ember / látszólag nem beteg, de fertőz!!/, valamint az ember környezete.

Terjedés módjai:

- közvetlen érintkezés / kézfogás/
- cseppfertőzés / a levegő közvetíti a kórokozókat/
- emberi vagy állati váladék / vizelet, széklet, genny, nemi váladék/
- táplálék, ivóvíz
- rovarok pl. a kullancs
- közvetlenül a vér / hepatitis B,C, nemi betegségek, AIDS /

A fertőzés és a szervezet:

A fertőzés létrejöttékor a szervezet azonnal mozgósítja a védekezőrendszert, ebben sejtek és védőanyagok vesznek részt. Egy „biológiai verseny” alakul ki a szervezet és a kórokozók között, ennek kimenetele dönti el lesz-e megbetegedés.

Az egyensúly felbomlása vagyis, a betegség kialakulása függ:

- *a szervezet pillanatnyi ellenállóképességétől,*
- *a kórokozó fertőzőképességétől*
- *kórokozók számától*

A betegség felismerését elősegíti, ha ismerjük a kórok behatolási helyét, a helyi tüneteket, kórok általános tüneteit. A különböző kórokozók betegséget előidéző hatása függ az ember fogékonyságától, a hajlamtól és az ellenálló képességétől.

A behatolás kapuja

A behatolás kapuja az a *hely, amelyen át a kórokozó a szervezetbe jut*. Ezek lehetnek:

- sérült bőrön át
- ép bőrön ép nyálkahártyán át
- levegővel a légutakon keresztül
- étellel, itallal az emésztőrendszeren keresztül
- orvosi műszeres beavatkozás során
- vér útján

A behatolás helye *nem közömbös, mivel a betegség keletkezése határozottan függ attól, hogy a kórokozó hol támadja meg a szervezetet*. Pl. a tetanuszbaktérium, ha a tápcsatornán jut a szervezetbe, nem vált ki kóros folyamatot, mert nincsenek meg azok a körülmények melyek a betegség kialakulása szempontjából fontosak. Viszont ha egy zúzott, horzsolt sebbe kerül, súlyos fertőzést indul meg, mert a feltételek adóttak a betegség kialakulásához.

Miután a **kórokozó behatol, ott helyben fejt ki az elsődleges hatását**. Az elsődleges elváltozás vagy **tünet** sok kórfolyamatban jellegzetes és típusos. De *minden helyi elváltozás bizonyos mértékben befolyásolja a szervezet működését*. Pl. egy *körömágygyulladás is okozhat hőemelkedést, fehérvérsejtszám emelkedést*. A *körömágy pirossága, duzzanata a helyi tünet, a hőemelkedés és a fehérvérsejtszám emelkedése, viszont már egy általános tünet, amit a gyulladás váltott ki*.

Tehát, az **elsődleges reakciók mellett az egész szervezet bekapcsolódik a kórfolyamatba, vagyis egy bizonyos idő után általános hatások jelentkeznek**.

A kórfolyamatok **létrehozhatnak helyi elváltozásokat és tüneteket a behatolás helyén, valamint védekezési reakciókat és általános tüneteket az egész szervezetben**.

Néha a kórokozó csak minimális reakciót okoz a behatolás helyén, de **ez a reakció adott feltételek között újabb folyamatot indít el. Ilyenkor szövődményről beszélünk**.

A kórlefolyást befolyásoló tényezők

A betegség, a kórokozó és a betegségre fogékony szervezet egymásra hatásának következménye. Az emberi szervezet sok tekintetben eltér egymástól, a betegség nem egyformán jelenik meg, nem egyformán zajlik le. Gondoljunk, csak az influenzára van, akinél enyhe tünetek jelentkeznek, de előfordul a súlyosabb eset is. Vagy pl. a most zajló COVID-19 számtalan ember nem is tudja, hogy fertőzött mások meg bele is halnak a betegségbe.

A betegségre való hajlamot befolyásolják a társadalmi és szociális körülmények, az alkat, a már lezajlott betegségek, a nem és az életkor, továbbá az öröklött tulajdonságok.

Nézzük meg egy kicsit részletesebben:

1. Társadalmi és szociális körülmények:

A szervezet általános ellenálló képessége **csökkenhet: helytelen, elégtelen táplálkozás, túlhajszolt életmód, a nem megfelelő öltözködés, a rossz lakás-, és munkakörülmények miatt**. Ezek egyike is előidézhetheti a betegséget vagy több tényező együttes hatása méginkább rossz helyzetet teremt. Gyakran a hanyagság, a tudatlanság is ronthat az állapoton, mikor kisebb zavaró tünetekkel nem keresik fel az orvost, és a kezeletlenségből adódik a súlyos betegség.

2. Alkat:

Az alkat a szervezet anatómiai és élettani sajátosságainak összessége. Nemcsak az öröklött tulajdonságok határozzák meg, hanem az egyéni fejlődés során a élet konkrét feltételei között alakul ki. Az alkat tehát nem állandó tulajdonság, hanem az egyén élete alatt a külső környezet hatására módosul. A jellemző tulajdonságok alapján az emberek között alkati típusokat különböztetünk meg.

Az alkati típusok lehetnek:

- a. **normosteniás vagy atléta alkat:** részarányosan fejlett, egészséges, általános ellenállóképessége a betegségekkel szemben ideális.
- b. **hyperstenás vagy piknikus alkatú ember:** az elhízásra hajlamos, csontváza jól fejlett, inkább alacsonyabb termetű, bőr alatti zsírrétege fejlett. Ebbe a típusba tartozók hajlamosak a szív-, és érrendszeri betegségekre, néhány anyagcserebetegségre, mint a köszvény, cukorbetegség.

- c. **Asteniás alkat:** sovány nehezen hízó vékony emberek. Ellenállóképességük gyenge. Hajlamosak az emésztőrendszeri megbetegedésekre, gyenge izomzatuk miatt gyakori a sérv.
- d. **Kevert alkatú emberek:** ez a leggyakoribb típus. Jellemző, az előző csoportok tulajdonságainak keveredése.

Az alkat nem állandó tulajdonság. Az öröklött tulajdonságokon kívül **jelentős szerepe van a környezet alakformáló hatásainak. Az életmód megváltoztatásával mindenki részt vesz saját alkata kialakításában és egyben a betegségekkel szembeni ellenállóképesség növelésében.** A fizikai munka, a rendszeres sport, a megfelelő táplálkozás következtében egy asteniás típusú emberből akár atléta alkat is lehet. A gyógyító tevékenységet az alkat megfigyelése nagymértékben elősegíti.

3. A lezajlott betegségek: ha valaki valamely betegsége az általánosnál érzékenyebb azt a tulajdonságot hajlammak nevezzük. A lezajlott betegségek növelhetik a más betegségekkel szembeni hajlamot, mivel az ellenállóképesség csökken. Pl. a kanyaró egy gyermekbetegség / ma már nem találkozunk vele vagy csak ritkán/, lezajlása után a szervezet ellenállóképessége csökken ezalatt a szervezet igen fogékony és súlyos tüdőbetegség kialakulhat. De elmondhatjuk ezt egy influenzára is amit könnyebben átvészélünk, de lehet a szövődménye egy tüdőgyulladás is. Később viszont ez jótékony is lehet, mert a szervezet felismeri a kórokozót és hatékonyabban tud védekezni ellene.

4. Nem és az életkor: vannak olyan betegségek, amelyek csak a nőknél vagy csak a férfiakon jelennek meg. Statisztikailag bizonyították viszont egyes betegségek egyik nemhez való kötöttségét. Ilyen pl. az epehólyag-gyulladás, vérszegénység ezek gyakoribbak a nők körében az érlelmeszesedés, gyomorfekély viszont a férfiak körében fordul elő gyakrabban.

A betegségekre való **hajlam változik az életkorok szerint.** A csecsemők kisgyermekek hajlamosabbak a fertőző betegségekre (bárányhimlő, skarlát..) a hőszabályozásuk labilisabb, nehezebben alkalmazkodnak a hőingásokhoz. A fiatal felnőttek a legegészségesebb korosztály. Az idősebbek körében viszont az elhúzódó gyakran krónikus betegségek fordulnak elő nagyobb számban.

5. Öröklés: ez alatt értjük az elődök bizonyos tulajdonságainak átadását az utódok számára. Általában nem maguk a betegségek, hanem a megbetegedések lehetősége öröklődik. Ezt nevezzük öröklött hajlammak. De átöröklődhetnek a megbetegedések kész formái is. Egyes kóros tulajdonságok öröklődése nemhez kötött. pl. a kóros vérékenység ez a fiúk betegsége, de a lányok is átörökítik.

A veleszületett betegségeket két csoportra oszthatjuk:

- *öröklött betegségek:* az ivarsejtek egyesülése során adódik át az utódnak
- *a méhen belüli fejlődés során szerzett rendellenességek:* a magzat fejlődése során jönnek létre. Ezek egy része kivédhető ha az anya kerüli a terhesség során a károsító hatásokat.

Akiknek a családjában előfordult örökletes betegség gyermekvállalás előtt ajánlott genetikai tanácsadáson részt venni.

Kedves Lányok! Ennyi lenne a mostani tananyag. Ez nem annyira nehéz, sok mindenről beszéltünk már az előző tanévben. Úgy döntöttem, nem írok be minden héten jegyet, hanem csak kisjegyként fogom nyilvántartani és három kisjegyből lesz egy nagy, amit beírok a Krétába. Teszem ezt azért, mert a tesztek eredményei mindig gyengébbre sikerülnek. Most a következő jegy a múlt heti Redmenta + a mostani feladat, valamint majd a szünet utáni feladatból fog összeállni. Szeretném, ha a heti feladatokat mindenki tökéletesen oldaná meg és így jobb átlag születne. Minden héten elküldöm a kisjegyeket és tudni fogjátok mire számíhattok. Most küldöm a Redmenta eredményeket.

Redmenta eredmények:

Madar Dóra	30/48	62,5%	3
Nagy Vivien	23/48	47,92%	2
Török Laura	26/48	54,17%	2
Bogdány Amanda	24/48	50%	2
Orsós Loretta	13/48	27%	1
Pál Anna	18/48	37,5%	2
Pintér Katinka	38/48	79,1%	4
Török Vivien	34/48	71%	3
Révai Alexandra	16/42	38%	2
Orsós Szindi	15/42	31%	2

Feladat: Az alábbi kérdésekre válaszolva készítsetek vázlatot a füzetbe és a megadott módon és határidőre kérem vissza.

1. Mi a fertőzés fogalma és hogyan jöhet létre?
2. A fertőzés terjedési módjai.
3. A kórokozó milyen módon juthat a szervezetbe?
4. Mi a különbség az elsődleges elváltozás és az általános tünetek között?
5. A betegségre való hajlamot befolyásoló tényezők.
6. Ismertess az alkati típusokat!

Jó munkát kívánok mindenkinek! Márti néni